

Powiatowa Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna- Szkoła

UCZEŃ ZDOLNY

opracowanie:
mgr Anita Nowak-Zielińska

- rozpoznać
- wspierać
- rozwijać

Szkoła

Rozpoznanie potencjału ucznia

Poradnia

Identyfikacja uzdolnień (diagnoza pedagogiczna)

Szkolna identyfikacja uczniów wykazujących uzdolnienia może być przeprowadzona wyniku zespołowej współpracy wychowawcy, nauczyciela/nauczycieli, pedagoga, psychologa.

W analizie warto wykorzystać:

- opinie, orzeczenia, arkusze obserwacji, wytwory pracy ucznia
- informacje o tym jakie wyniki nauczania osiąga uczeń
- opinie innych nauczycieli i specjalistów
- wyniki szkolnych testów osiągnięć, egzaminów zewnętrznych
- osiągnięcia w konkursach, olimpiadach
- rozmowy z rodzicami
- opinie kolegów/koleżanek

Poradnia wydaje opinię na pisemny wniosek rodzica lub pełnoletniego ucznia, zgodnie z przepisami w sprawie szczegółowych zasad działania poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych. W ramach współpracy szkoły i poradni na tym etapie warto, by:

- Wnioskodawca(rodzic/uczeń) dołączył do wniosku opinię wychowawcy o predyspozycjach, możliwościach i oczekiwaniach ucznia oraz informację o dotychczasowych osiągnięciach ucznia, którą sporządza on, kierując wniosek do dyrektora szkoły
- Wykorzystanie wiedzy o możliwościach ucznia, wynikającej z badań przeprowadzonych przez specjalistów z poradni, ułatwi współpracę z nauczycielami i specjalistami na etapie planowania dla ucznia wsparcia na terenie szkoły czy poradni. Pedagog/Psycholog współpracujący ze szkołą może zaplanować formy współpracy ze szkołą obejmujące m.in.
 - 1) Doradztwo dla nauczycieli podczas dyżurów pełnionych na terenie szkoły
 - 2) Pomoc w zaplanowaniu form doskonalenia dla nauczycieli lub przeprowadzenie szkolenia przez specjalistę poradni
 - 3) Konsultacje, porady, warsztaty dla uczniów, rodziców, nauczycieli pracujących z uczniem zdolnym
 - 4) Cykliczne zajęcia w poradni (PPPP BĘDZIN- „Program działania Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Będzinie na rzecz pomocy dziecku zdolnemu”)

Współpraca PPPP ze szkołą
w zakresie przygotowania
i wspierania nauczycieli w pracy
z uczniem zdolnym
z uwzględnieniem metod
tutoringu i mentoringu

Ogólne wskazania z postępowaniem z dzieckiem zdolnym

1. Zaspokajanie potrzeb poznawczych ucznia zdolnego:

- dialogowanie z dzieckiem-odpowiadanie na zadawane pytania;
- proponowanie interesujących lektur, gier, zabaw, programów edukacyjnych;
- proponowanie i organizowanie wyjść na wystawy, prelekcje, udział w dodatkowych zajęciach rozwijających zainteresowania dziecka
- indywidualizacja wymagań;
- zachęcanie do udziału w konkursach, olimpiadach (na poziomie klasy, szkoły, gminy, województwa);
- Wspomaganie nauczyciela podczas lekcji poprzez pełnienie roli asystenta, mistrza wiedzy (prowadzenie lekcji);
- Zachęcanie do opracowywania i zgłaszania własnych zadań, prezentacji;

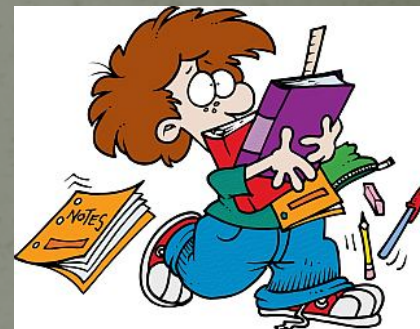
2. Rozwijanie myślenia twórczego ucznia zdolnego.

- A. Wzbudzanie twórczej aktywności dziecka (otwartości, spontaniczności, twórczego stylu)w domu rodzinnym poprzez stymulowanie do:
- dostarczania materiałów rozwijających wyobraźnię dziecka (książek, albumów, edukacyjnych programów komputerowych itp.);
 - Wskazywania i udostępnienia źródeł, które wzbogacają obrazowość języka (np. baśnie, mity, legendy itp.);
 - stwarzania dziecku przestrzeni pozwalającej na swobodny czas na myślenie i marzenia, tak by miało czas na zadumę i namysł (autorefleksje);
 - zachęcanie dziecka do utrwalania swoich pomysłów (np. rysunków, figur z plasteliny, projektów z kartonu, krótkich notatek itp.);
 - nadawanie wytworom dziecka skończonej formy (np. oprawianie rysunków dziecka, organizacja wernisażu itd.);
 - docenianie, chwalenie przejawianej przez dziecko indywidualności;
 - zostawianie dziecku zupełnej swobody w pisaniu wypracowań szkolnych, esejów itp.,
 - zachęcanie do zabaw słownych.

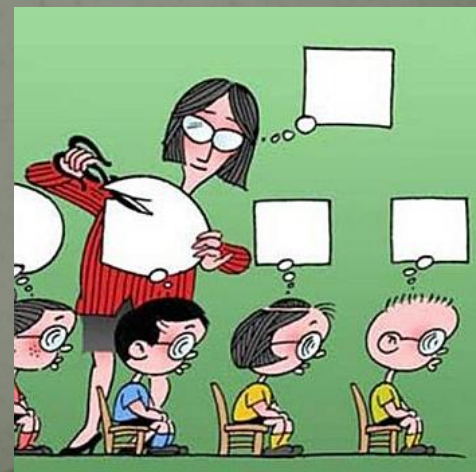

B W szkole podczas uczenia się, pozwalając uczniowi być twórczym w myśleniu i działaniu poprzez:

- docenianie, chwalenie myślenia twórczego;
- uwrażliwienie na bodźce istniejące w otoczeniu;
- zachęcanie do manipulowania przedmiotami, ideami i przekształcania ich w nowe treści;
- uczenie sposobów systematycznej analizy i oceny każdego pomysłu;
- nienarzucanie sztywnych schematów myślenia i działania;
- tworzenie i utrwalanie twórczej atmosfery (swoboda w przestrzeni i zachowaniu);
- uczenie, by dziecko ceniło swe twórcze myślenie (np. zapiski pomysłów);
- wzmacnianie na forum klasy oryginalności pomysłów dziecka z jednoczesnym wskazywaniem możliwości ich zastosowania w realnym życiu;
- dostarczenie informacji dotyczących procesu twórczego;
- wspieranie i ocenianie uczenia się inicjowanego przez samego ucznia;
- zadawanie kontrowersyjnych pytań, włączanie poczucia humoru;
- stwarzanie sytuacji wymagających nieszablonowego myślenia, nowych rozwiązań;

- zapewnianie okresów wzmożonej aktywności i względnego spokoju;
- udostępnianie przy pomocy rodziców środków niezbędnych do realizacji pomysłów;
- pozwalanie na wyrażanie i rozwijanie konstruktywnego, zdrowego krytycyzmu,;
- zachęcanie do zdobywania wiedzy z różnych dziedzin;
- zachęcanie do prezentowania prac twórczych (wystawy, gazetki szkolne, prace plastyczne, samodzielnie wykonane pomoce do zajęć);
- organizowanie warsztatów twórczych np. twórczego myślenia, doskonalenia pamięci;
- organizowanie zajęć psychoedukacyjnych służących rozpoznawaniu własnych umiejętności, rozwijaniu uzdolnień interpersonalnych, doskonaleniu technik uczenia się.

3. Wzmacnianie motywacji ucznia zdolnego.

Dla rozwoju uzdolnień uczniów z specjalnymi potrzebami wymaga ciągłego podtrzymywania motywacji poprzez:

- zauważanie jego potrzeb;
- ustawianie poprzeczki zadań i celów do realizacji;
- stworzenie atmosfery, w której niepowodzenie nie oznacza przegranej, ale stanowi informację zwrotną o tym, co należy zmienić, poprawić, by osiągnąć sukces;;
- wykorzystanie wzorców osobowych, przykładów, by zachęcać do sukcesu;
- okazywanie uznania i chwalenie osiągnięć;
- nagradzanie współpracy;
- pozwalanie, by dziecko nie zgadzało się z dorosłym, było krytyczne i stosowało argumenty popierające jego stanowisko, ale z zachowaniem zasad konstruktywnej krytyki;
- powierzanie organizacji uroczystości szkolnych, wycieczek;
- powierzanie organizowania pomocy dla uczniów, którzy mają trudności w nauce;
- stymulowanie uczniów do uczestnictwa w zajęciach pozalekcyjnych;

4. Motywowanie do wzmacniania kontaktów społecznych ucznia zdolnego.

Stymulacja kontaktów społecznych umożliwia jego harmonijny rozwój, często stanowi przeciwwagę do nadmiernej stymulacji poznawczej. Wzmacnianie kontaktów społecznych może odbywać się poprzez:

- organizowanie pracy w zespole;
- naprzemienne przydzielanie dziecku zdolnemu funkcji lidera i członka zespołu;
- Nagradzanie za zachowania wskazujące na gotowość ucznia do współpracy z zespołem klasowym, umiejętność czekania na własną kolej, niesienie pomocy rówieśnikom , dzielenie się wiedzą;
- organizowanie zajęć psychoedukacyjnych, których celem jest nauka współpracy i komunikacji w zespole, rozpoznawania własnych emocji w relacji z innymi osobami;
- stymulowanie do uczestnictwa w grach i zabawach zespołowych, w tym także na lekcjach wychowania fizycznego.

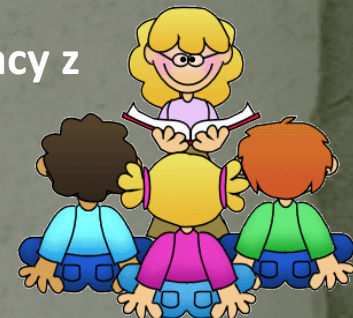
Rola nauczyciela w procesie stymulowania uzdolnionych uczniów

Nauczyciel w pracy z dzieckiem zdolnym powinien wykraczać poza ramy tradycyjnego nauczania. Jego rola powinna przyjąć dwie formy:

- **nauczyciela strażnika**- stanowiący granice i wytyczający ramy współpracy z uczniem zdolnym;
- **nauczyciela- partera-tutora, mentora, coacha**

Metody pracy z dzieckiem zdolnym:

- **TUTORING**- jest to zaplanowany proces rozwoju ucznia(w tym wypadku ucznia zdolnego)który następuje wskutek indywidualnej, wspierającej relacji z drugą osobą-tutorem(nauczycielem). Istotą jest uruchomienie ukrytych, niewykorzystanych zasobów jednostki. Rozwój nie polega jedynie na zdobywaniu wiedzy czy umiejętności, lecz ujawnianiu tych często uśpionych, ukrytych, niewykorzystanych możliwości.
- **MENTORING**- jest to partnerstwo między dwojgiem ludzi, mentorem a jego podopiecznym. Mentor to osoba dorosła, która na równi z rodzicami, zapewnia uczniowi wsparcie, doradztwo, pozytywne wzmocnienie i daje przykład. Mentor spełnia rolę:doradcy, przewodnika, autorytetu/opiekuna, przyjaciela.

COACHING- jest to proces wspierania rozwoju umiejętności jednostki – ucznia oraz utrwalania ich przy pomocy drugiej osoby (coacha – nauczyciela) poprzez obserwację pracy, wysiłku (superwizję), udzielanie informacji zwrotnych i trenowanie nowych zachowań, umiejętności ucznia zdolnego.

Kompetencje, które powinien posiadać tutor, mentor, coach w obszarze:

- a. Postawy – empatia, szacunek, autentyczność, tolerancja, otwartość, spokój równowaga pomiędzy zaangażowaniem a dystansem. Ponadto zachęcające i łagodne podejście, bez wydawania sądów orzekających, narzucania własnego zdania, poglądów itp. Zamiast rozwiązywania problemu, wskazywanie możliwości, wspieranie – przekazywanie rzetelnej informacji zwrotnej, samoświadomość, wysoka samoocena, pokazywanie uczniowi konsekwencji jego postępowania.
- b. Umiejętności – nawiązywanie relacji interpersonalnej, dbałość o atmosferę swobodnego wypowiedzania się ucznia, uważne obserwowanie, słuchanie, zadawanie pytań, parafrazowanie, udzielanie informacji zwrotnej, wyznaczanie celów, planowanie, monitorowanie realizacji celów, motywowanie do działania, porządkowanie myśli i emocji ucznia.
- c. Wiedzy – wiedza dotycząca rozwoju dziecka, dynamiki procesu zmiany, zasad i technik komunikacji interpersonalnej, technik prowadzenia rozmowy, techniki wpływu – perswazji, wiedza specjalistyczna dotycząca rozwoju oraz doskonalenia uzdolnień.

Struktura rozmowy z uczniem zdolnym w oparciu o zasady tutoring, mentoringu i coachinguości jednostki- ucznia

1. Zbudowanie relacji – pierwsze spotkania, ustalenie kontraktu z uczniem zdolnym.
2. Odkrywanie potrzeb rozwojowych, czyli określenie, co uczeń chciałby doskonalić.

W przypadku uczniów w młodszym wieku szkolnym cel może zostać ustalony, przy współpracy z rodzicami, na zasadzie kontraktów behawioralnych dotyczących wzmacniania zachowań pożądanых.

Uczniowie klas IV–VI, gimnazjalnych czy też ponadgimnazjalnych potrafią za pomocą pytań pomocniczych nauczyciela określić ten cel samodzielnie.

Główne cele: wzmocnienie gotowości do rozwoju i pracy nad ustalonymi celami, wyznaczenie kierunku pracy.

Zadania: określenie potrzeb rozwojowych – zdefiniowanie, co dokładnie uczeń chce doskonalić w zakresie np. uzdolnień matematycznych.

3. Opracowanie planu rozwoju, czyli w jaki sposób można osiągnąć pożądaný cel, zmianę.

Główne cele: przypomnienie celów pracy nad doskonaleniem uzdolnień.

Zadania: wybranie narzędzi i metod. Opracowanie harmonogramu pracy.

4. Realizacja planu – proces uczenia się, dokonywania zmiany, doskonalenia zakładanych zdolności.

Główne cele: wsparcie ucznia w realizacji w taki sposób, by podjęte przez niego zobowiązania wobec samego siebie zostały wypełnione.

Zadania: pomoc w pełnym wykorzystaniu podejmowanych przez ucznia działań (pomoc dydaktyczne, organizacja np. twórczych wycieczek), które sobie wyznaczył. Wsparcie w rozwiązywaniu konkretnych problemów, zdobywaniu konkretnych umiejętności.

5. Indywidualna ścieżka rozwoju, czyli samodzielna praca ucznia nad długofalowym planem rozwoju.

Główne cele: podsumowanie realizacji planu rozwoju, wyciągnięcie wniosków.

Zadania: Wsparcie ucznia w samodzielnym tworzeniu indywidualnej ścieżki rozwoju.

6. Podsumowanie współpracy.

Główne cele: podsumowanie współpracy.

Zadania: wzajemna informacja zwrotna.

Sformułowanie planów na przyszłość.

Informacja zwrotna jest kluczowym, poza pytaniami, narzędziem, motywacyjnej komunikacji z dzieckiem uzdolnionym.

„Kanapka informacji zwrotnych”

Podstawową funkcją rozmowy motywującej z uczniem zdolnym jest stymulacja do rozwoju i efektywnej pracy. Powinna zatem pełnić funkcję również korekcyjną, czyli prowadzić do ustalenia przyczyn trudności i sposobów ich pokonania. Stąd jej zasadniczym narzędziem jest tzw. kanapka informacji zwrotnych:

- konstruktywna pochwała,
- konstruktywna krytyka,
- pozytywny akcent.

Systemowe rozwiązania dotyczące pracy z uczniem zdolnym

Do proponowanych rozwiązań systemowych należą:

1. Szkolenie grona pedagogicznego z zakresu rozpoznawania uzdolnień, pracy z uczniem zdolnym, narzędzia i metody wspomagania zdolności. Współpraca w tym zakresie z poradnią bądź innymi instytucjami wspierającymi.
2. Powołanie zespołu ds. pracy z uczniem zdolnym (wspierania uzdolnień), wyłonienie lidera bądź liderów koordynujących pracę zespołu.
3. Ustalenie zasad oraz sposobów identyfikacji uczniów zdolnych. Nominacje przyznawane przez nauczycieli na podstawie kwestionariuszy zawierających listy cech stwierdzonych u dzieci zdolnych. Wyniki sprawdzianów umiejętności i wiadomości. Wyniki w konkursach.
4. Nominacje przyznawane zdolnemu uczniowi przez eksperta w danej dziedzinie nauki.
5. Nominacje przyznawane przez rodziców.
6. Nominacje przyznawane przez rówieśników.
7. Pogłębiona diagnoza uzdolnień – diagnoza psychologiczno-pedagogiczna, ponadprzeciętny iloraz inteligencji.

Bibliografia

Polecane strony internetowe

Alder H., NLP. *Umiejętność realizowania marzeń*, Wydawnictwo Ravi, Łódź 1997.

Czarnocka M., Foryś M., Truś K. *Rozpoznać, wspierać, rozwijać*

Poradnia psychologiczno-pedagogiczna i szkoła a uczeń zdolny. ORE, Warszawa 2014r

Program autorski A. Nowak-Zielińska, M. Barańska

Polecane strony internetowe

- Ministerstwo Edukacji Narodowej www.men.gov.pl
- Ośrodek Rozwoju Edukacji – projekt „Opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu pracy z uczniem zdolnym” www.ore.edu.pl/uczen-zdolny
- BioCentrum Edukacji Naukowej www.biocen.edu.pl
- Centralna Szkoła Instruktorska ZHP www.ksztalcenie.zhp.pl

